

Datum
2020-08-20

Dnr
2020KS192 049

Yttrande över betänkandet ”Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget” (SOU 2020:8)

Härryda kommun, som har tagit del av betänkandet ”Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget” (SOU 2020:8), lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

Härryda kommun ställer sig positiv till flera av utredningens förslag och delar utredningens bedömning kring att det finns behov av åtgärder för att stärka kommunernas kapacitet. Förslagen kring en statsbidragsprincip, stöd till kommunernas digitaliseringsarbete samt initierandet av en försöksverksamhet välkomnas. Härryda kommun är dock tveksam till förslaget kring frivilliga kommunsammanslagningar och ifrågasätter huruvida det är en adekvat åtgärd för att lösa de välfärdsutmaningar som Sveriges kommuner står inför.

Yttrandets rubriker utgår från betänkandets kapitelindelning.

20.1 Strukturella åtgärder

20.1.1 Stöd och incitament för strategisk samverkan och frivillig sammanslagning av kommuner

Härryda kommun samverkar idag med andra kommuner genom olika typer av samverkansformer, så som avtalssamverkan, inom kommunalförbund eller regionen. Det finns potential att vidareutveckla samverkan inom befintliga konstellationer och Härryda kommun ser positivt på strategisk samverkan under förutsättning att kommunerna själva bestämmer formerna för samverkan.

Vid kommunsammanslagningar är utgångspunkten i betänkandet att dessa ska bygga på frivillighet. Vidare konstaterar Kommunutredningen att sammanslagningar mycket sällan genomförs om det inte finns incitament för kommunerna. Kommunutredningens förslag att staten tar över skulder från kommuner som frivilligt genomför kommunsammanslagningar är dock problematiskt av flera skäl.

För det första medför en överföring av skulder från kommunerna en kostnad för hela skattekollektivet att bära. Vidare föreslår Kommunutredningen att ett statligt övertagande av skulder bör begränsas till kommunernas skulder. Av hela den kommunala koncernens skulder utgör skulderna hos de kommunala bolagen en stor andel, vilket inte ingår i förslaget. Variationerna mellan kommuner kring hur de har valt att organisera sin verksamhet är stora och visar på frågans komplexitet. Dessutom innebär förslaget en risk att det blir fel fokus på motiven till eventuella sammanläggningar. Lokala initiativ och kommunernas förutsättningar bör vara de huvudsakliga drivkrafterna till kommunsammanläggningar, snarare än de ekonomiska incitament som föreslås av utredningen.

Vidare ifrågasätter Härryda kommun huruvida kommunsammanläggningar är en adekvat åtgärd för att lösa de välfärdsutmaningar som Sveriges kommuner står inför. Problematiken kring kommunernas bärkraft och förmåga löses inte enbart genom att kommuner går samman.

20.1.2 Försöksverksamhet

Härryda kommun ser positivt på förslaget kring att en försöksverksamhet initieras men understryker vikten av att det tydliggörs vilka undantag från bestämmelser i lag, förordning eller myndighetsföreskrift som avses. En fördel med förslaget att minska statliga regleringar är att främja innovativa lösningar. Det behöver dock konkretiseras vilka bestämmelser som inskränks och hur det kan komma att påverka intressen som den aktuella regleringen är tänkt att skydda.

20.1.3 Former för stöd och analys för att stärka kommunernas kapacitet

Härryda kommun ställer sig tveksam till förslaget att en kommundellegation inrättas samt att landshövdingarna ges uppdrag att föra dialog med kommuner om kapacitetsstärkande åtgärder. Dialog och samverkan mellan kommuner förekommer redan genom befintliga konstellationer så som kommunalförbund, inom regionen eller i mån av behov. Vid kommunsammanläggningar kan det finnas behov av en dialogpart under processen, men då detta ska ske på frivillig basis ser Härryda kommun inget behov av att ytterligare en aktör med uppdrag att föra dialog inrättas.

Vidare föreslår utredningen att Statskontoret ges ett kunskapsutvecklande uppdrag avseende kommunernas förutsättningar och utvecklingsbehov. Härryda kommun anser att uppdraget kan ses som en del av det befintliga arbetet med utvecklingsfrågor som rör kommunerna som Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) bedriver. Samtidigt har SKR ett uttalat kommunperspektiv där de större kommunerna ibland tenderar att dominera diskussionen. Det kan således finnas fördelar med att en aktör med ett nationellt perspektiv på kommunsektorn arbetar med uppdraget.

Statskontorets uppdrag förefaller dock bli brett och det framgår inte av förslaget vem som är mottagare av kunskapsunderlaget. Såväl Statskontorets roll samt syftet med uppdraget kan med fördel konkretiseras.

Gällande utredningens förslag kring uppdraget till Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) ser Härryda kommun inget behov av att ytterligare statistik som mäter kvalitet i kommunernas verksamheter tas fram. Kommunen ser hellre att den statistik som redan finns att tillgå används och analyseras mer, bland annat med syfte att utreda skillnaderna i kvalitet mellan kommuner.

20.2 Statens åtagande och statlig närvaro i hela landet

Härryda kommun ställer sig positiv till utredningens förslag kring statens åtaganden och ansvar. En förutsättning för detta är dock att statens åtaganden tydliggörs så att det uttryckligt framgår vilket uppdrag staten respektive kommunerna har. Beslut kring statens åtagande får ofta såväl direkta som indirekta konsekvenser för kommunerna. Bristen på samsyn kring statens åtaganden riskerar att resultera i övervältringseffekter och ökade kostnader för kommunerna. Ur ett brukarperspektiv kan ansvarsfördelningen i en del fall upplevas som otydlig, exempelvis inom personlig assistans där huvudmannskapet idag är delat.

Härryda kommun instämmer med utredningens bedömning och betonar vikten av att staten tar ansvar för de uppgifter som är statliga, exempelvis när det gäller uppgifter inom arbetsmarknadspolitik och trygghetsfrågor.

Kommunutredningen gör bedömningen att en så kallad asymmetrisk ansvarsfördelning inte är en lämplig kapacitetsstärkande åtgärd. Om en kommun har möjlighet att utföra vissa uppgifter anser Härryda kommun att sådana lösningar i en del fall kan vara effektiva. Alla övergripande organisationslösningar behöver inte vara lika för alla kommuner.

20.3 Kommunernas ekonomi

20.3.1 En statsbidragsprincip

Härryda kommun ser positivt på utredningens förslag kring att antalet och andelen riktade statsbidrag minskas till förmån för generella bidrag som ger förutsättningar för långsiktig styrning. Härryda kommun delar utredningens bild av att generella bidrag skulle bidra till att stärka kommunernas kapacitet genom att verksamheten blir mer långsiktig och anpassad till de lokala behoven.

Kommunutredningen föreslår samtidigt att ett statsbidrag införs för kommuner som vill bedriva utvecklingsarbete inriktat mot att åstadkomma en mer strategisk samverkan eller en frivillig sammanläggning. Med hänsyn till förslaget avseende att införa en ny statsbidragsprincip gör Härryda kommun bedömningen att införandet av ytterligare ett riktat statsbidrag blir något motsägelsefullt.

20.3.2 Kommunalekonomisk utjämning

Härryda kommun ställer sig positiv till förslaget att det kommunalekonomiska utjämningsystemet följs upp löpande. Dock ser inte

kommunen att det finns något behov av att ytterligare utredningar tillsätts för närvarande. Detta med hänsyn till tidigare utredningar på området samt att en översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet nyligen har genomförts. Härryda kommun förordar istället att syftet med utjämningsystemet klarläggs, att det tydliggörs vad det är man vill uppnå med utjämningsystemet samt hur stora skillnader mellan kommuner man anser är acceptabla, innan ytterligare utredningar genomförs.

20.4 Kommunernas kompetensförsörjning

20.4.1 Underlätta kommunernas personalrekrytering

Härryda kommun ser positivt på att åtgärder som syftar till att höja sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet initieras, men betonar vikten av att dessa åtgärder inte innebär inskränkningar av det kommunala självstyret.

20.4.2 Nedskrivning av studieskulder

Härryda kommun ser positivt på att incitament införs för att hantera utmaningarna gällande kompetensförsörjning, men ser hellre att kommunerna får förutsättningar för att själva utföra åtgärder. De kommuner som har svårigheter att rekrytera bör istället kompenseras genom det kommunalekonomiska utjämningsystemet.

20.5 Kommunernas digitaliseringsarbete

20.5.1 Förvaltningsgemensam infrastruktur för grunddata och informationsutbyte

Härryda kommun ställer sig positiv till förslaget att staten bör ta ett långsiktigt ansvar för att etablera en förvaltningsgemensam infrastruktur för grunddata och informationsutbyte som kommunerna kan ansluta sig till.

20.5.2 Rättsligt beredningsorgan

Härryda kommun ställer sig positiv till förslaget att regeringen tillsätter ett rättsligt beredningsorgan som får i uppdrag att löpande ta fram beredningsunderlag för anpassning av gällande rätt som möjliggör accelererad digitalisering och förbättrad digital informationsförsörjning i kommunerna.

20.5.3 Stöd för kommunernas digitaliseringsarbete

Härryda kommun ser positivt på förslaget att Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) ges i uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete. Kommunen anser även att de två ovanstående uppdragen bör samordnas av DIGG.

20.6 Övriga förslag och bedömningar

20.6.1 Kommunernas klimat- och hållbarhetsarbete

Tillgången till planeringsunderlag bör inte begränsas till kommunernas klimatrelaterade arbete utan utökas till att även innefatta andra områden. Det finns ett behov i kommunerna av att få information och planeringsunderlag

generellt i tidigare skeden än vad man får i dagsläget, inte enbart när det gäller klimatrelaterat arbete.

20.6.2 Samverkan inom verksamhetsområden med betydande investeringsbehov

Härryda kommun ser positivt på att initiativ tas för att underlätta samverkan mellan kommuner inom hela infrastrukturområdet och förordar att förslaget kan utökas till att även innefatta andra områden.

20.6.3 Förstärkning av kommunernas planeringsprocesser genom flernivåsamverkan

Härryda kommun bedömer att stöd för strategisk planering i kommunerna ryms inom länsstyrelsens uppdrag och ser inget behov av att ytterligare en aktör ger stöd inom strategisk planering.

20.6.4 Underlätta för bostadsbyggande i kommuner med särskilt stora utmaningar

Härryda kommun avstår från att yttra sig i ovanstående förslag.